

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: De syv Sakramenter

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "De syv Sakramenter", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1856_1172-txt-shoot-idm108.pdf (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

De syv Sakramenter.

(N. F. S. Grundtvig).

De saakaldte syv Sakramenter hører vistnok til *Papisteriet*, som vi helst skal være udenfor, men da dog Papisterne haardnakket paastaaer, at de hører alle Syv til den christelige Børne-Lærdom, og da de regner baade den hellige *Daab* og den hellige *Nadver* til deres syv Sakramenter, hvoraf de siger, vi har tyvstjaalet de To; saa skulde vistnok hele Menigheden være velbekjendt med Sagens sande Sammenhæng, og det saameget mere, som man, blandt andet, ved Trætterne om "*Ordinationen*", om "*Brude-Vielsen*" og om "*Skriftemaalet*" tydelig har seet, at den *papistiske Surdei* er endnu langt fra at være ret udrenset, saa vi kan holde *Paaske* med "*usyret Brød*". Saaledes gaaer det altid med den "officielle" eller den saakaldte "*lovfaste*" og "*pligtmæssige*", med allehaande kjødelige og verdslige Vaaben kraftig beskyttede, *Christendom*, hvorved der altid langt mindre spørges om, *hvad* der beviislig er *sand* Christendom, *hvad* *Trang* Mennesket har til *den*, og *hvad* *Gavn* Menneske-Livet kan have af *den*, end om *hvad* *Paven* og hans *Præster*, eller *hvad* den *verdslige Øvrighed* og dens *geistlige Embedsmænd*, eller *hvad* *Skolemesterne*, som creerede Doctere i Theologien, *vil have*, skal *hedde* den eneste sande Christendom, saa at hvem der vover at bruge Mund eller hvæsse Pen *derimod*, det være sig paa *hvad* Grund eller med *hvad* Beviisligheder, det vil, de skal enten brændes eller z90smides i Hullet, eller landsforvises, eller i det allermindste gaae med Mundkurv og staae under stræng Censur alle deres Dage. Under saadanne Omstændigheder bliver det da en sat Ret hos *Papisterne*, at der er syv Sakramenter, og hos *Protestanterne*, at der er kun *to* Sakramenter, og, for en Feils Skyld, hos de Høikirkelige, at det er kun "*Nadveren*," der skal kaldes et *Sakrament*, saa de er slemme *Kiættere*, som siger, der er enten flere eller færre. I saadanne Kirke-Stater og Stats-Kirker nytter, som man veed, ingen Snak om "*bedre Oplysning*", og hvem der ikke vil prøve *Kiætter-Lykken*, bryder sig da heller ikke om andre *Kirke-Lys* end dem, de saakaldte *Kirke-Eiere*, paa Kirke-Tiendens Bekostning, lader tænde eller slukke, som det kan træffe sig, eller som de nærmest Vedkommende behager.

Ved en sær Undtagelse har vi imidlertid i det lille *Danmark*, selv midt i det *statskirkelige* Virvar, faaet Lov til at tænde hver sit Lys og see ved det, og nu, da vor strængt lutherske Stats-Kirke har ladt sig forvandle til en fri *evangelisk-luthersk Folke-Kirke*, da maa det jo være vor Embeds-Pligt at lade vort Lys skinne saa vidt og saa klart som mueligt for alle dem, som er i Landet, og da den *Catholske Kirke i Bredgaden* nu ogsaa lader sit Lys skinne paa sin deilig brede Vei til Himmerig, saa vil det være dobbelt nødvendigt med *Christendommens* eget Lys lidt grundigere at oplyse den mest tillokkende af alle brede Veies Beskaffenhed.

Uagtet nu Somme vil sige, at jeg er snarere en *Papist* end en *Lutheraner*, saa er jeg dog vis paa, at enhver *Pave* meget vilde frabede sig *saa*²⁹¹*danne* *Papister*, og at *derimod* *Morten Luther* slet intet har imod saadanne Efterfølgere, som jeg er, ligesom jeg da ogsaa her, lige for Pavens Næse, gaaer ud fra den strængt *Lutherske* Grundsætning for al christelig *Oplysning*, at den *Helligaand* er Christi *eneste Statholder* paa Jorden, og at denne Christi *Statholder*, som den *guddommelige Livs-Kraft*, kun er virksom giennem "*Ordet og Troen*", *Guds-Ordet* nemlig og *Menneske-Troen*, saa disse maae begge være i levende og kiærlig Virksomhed overalt, hvor der kan være *christelig Tale* om Noget, der enten skal kunne skabe eller opholde, udvikle eller pryde et *christeligt* Menneske-Liv.

Efter denne evangelisk-lutherske Grundsætning for *christelig Oplysning*, som jeg kalder urokkelig, og hvormed alt *Papisteri* er ikke blot uforeneligt, men uforligeligt, har jeg alt i mange Aar sagt mine Læsebørn saa god Besked, som jeg vidste, om de syv Sakramenter, men deels er jeg ogsaa i dette Stykke alle *christelige* Læsebørns Skyldner, og deels har den Besked, jeg før har vidst at give, havt sine store Mangler, hvorpaa jeg nu skal stræbe at raade Bod.

Fra dette evangelisk-lutherske Stade maae vi nemlig først og fremmerst spørge om, *hvad* *Ordet "Sakrament"* betyder i *christelig* Forstand, thi, veed man ikke det, da er det jo latterligt at trættes om, enten der er *to* eller *syv* eller fjorten *christelige Sa kramenter*, og naar vi nu opdager, at *Ordet "Sakrament"* ikke blot er vildfremmed hos os, men at *Latinerne*, i hvis Sprog det har hjemme, ligesaalidt, som vi, veed, *hvilken christelig* Tanke dette ²⁹²*selvgjorte* *Skolemester-Ord* kan udtrykke, da er det soleklart, at al *Strid* om de *christelige Sakramenters Antal* er ført i *Mørke* og kan ikke fortsættes et Øieblik længer end til det bliver lyst.

Vi siger altsaa kort og godt: om *Sakramenternes* Antal vil vi ikke trættes med Nogen, da der hverken findes noget tilsvarende *Ord* af *Herrens* Mund ved hans egne Indstiftelser, ikke heller i *Apostel-Skriften*, saa *Ordet "Sakrament"* kan slet ikke bruges til at oplyse, men ypperlig til at formørke Christi Evangelium. Lad os derfor heller høre, *hvad* det er, som *Papisterne*, under Navn af "*Sakramenter*", vil have indsluttet i det samme Hoved-Begreb som den hellige *Daab* og den hellige *Nadver*, der er indstiftede af Vorherre selv, mens

han var øiensynlig tilstæde, og som har det mageløse Vidnesbyrd af Aanden og Menigheden, at *Daaben* er *Gienfødelsens* og *Fornylselsens* Bad i den *Helligaand*, og *Nadveren* er *Christi* Legems og Blods Samfund og *Fællesskab!*

Saa hører vi da af *Peter Lombard*, den berømte *Skolemester* og Biskop af Paris, i det *Tolvte* Aarhundrede, og hører det af alle *Papister* efter ham, at de *syv* saakaldte *Sakramenter* skal være: *Daaben*, *Bekræftelsen* (Confirmationen), *Nadveren*, *Skriftemaalet* (Pønitenzen), den *sidste* *Olie*, *Præste-Vielsen* (Ordinationen) og *Brude-Vielsen*.

Men naar nu den *papistiske* *Skolemester* med det Samme vil fortælle os, at disse *syv* Dele kalder han *Sakramenter*, fordi han, og selv den hellige *Augustin*, har betænkt, at der ved Ordet "*Sakra293ment*" kan og skal menes et "*helligt Tegn*" og en "*betegnet Helligdom*", da skal vi meget betakke os for at følge med ham paa denne *Peer Gantes* *Gienvæi*, da det slet ikke ligger os Magt paa at vide, hvordan han er kommet til sin uforsvarlige *Skrivemaade*, eller hvordan han kan besmykke den, men det ligger os Magt paa, at han, og *Papisterne* med ham, har smidt *Kornet* (som er Guds Ord) i en *Hob Avner* (som er Menneske-Bud), til der at blive overseet, glemt og, om muligt, blive reent borte. Vi skulde derfor ikke engang have berørt hans *Skolemester-Stil* om det hellige *Tegn* og den hellige *Ting*, der skal udgiøre *Sakramentet*, dersom ikke de *protestantiske* Theologer ligesaavel som de *papistiske* havde pløiet med hans *Kalv*, saa derom dreier sig blandt andet hele den *lærde* *Trætte* mellem *Lutheraner* og *Calvinister* baade om *Daaben* og *Nadveren*, og da især om den *Sidste*.

Idet vi hermed lade al den *papistiske* *Sakrament-Snak* fare, skiller vi da strax, med Sandhedens Aand og *Morten Luther*, *Daaben* og *Nadveren* fra det paatvungne, dem aldeles uværdige Selskab, da de fra *Begyndelsen* har staaet og skal til *Enden* staae *mageløse* i Guds Huus, baade som de *eneste kiendelige* *Indstiftelser* af *Vorherre Jesus Christus* selv, og som de *eneste Livs-Fornødenheder* for det Folk, som skabes af *Aanden* ved "*Ordet* og *Troen*" til at love Herren, da det er i *Daaben* efter Herrens *Indstiftelse* de *Troende* *fødes* til *Guds-Børn* i og med Herren, og ved *Nadveren*, efter samme *Indstiftelse*, at de *Troende* *294og Døbte* opelskes, under *guddommelig Væxt* i og med Herren, til de *fuldvoxne* kan staae *Maal* med ham.

At der nemlig i *Daaben* og *Nadveren* baade er noget *Synligt* og noget *Usynligt*, det er ikke deres *Kiendemærke*, saa de skulde kunne slaaes sammen med alt hvad der deels er *synligt* og deels *usynligt*, eller deels et *synligt Tegn* og deels en *usynlig* kun *betegnet Ting*, men Herrens *Indstiftelser* til det faldne Menneskes *Oprejsning* maatte kun have baade *synlige* og *usynlige* *Bestanddele*, for at omfatte *hele* *Mennesket*, der jo er en *Forening* af det *Synlige* med det *Usynlige*, og de *synlige* *Ting* i *Daaben* og *Nadveren* er derfor *ikke Tegn* paa det *Usynlige* i dem, men hører ligesaa *virkelig* til *Tingen*, til det *guddommelige* *Læge-Middel* i sin *Heelhed*, som *Legemet* hører til *Menneskeligheden*. Om vi kan eller ikke kan giætte, *hvorfor* *Vorherre* med sit Ord i *Daaben* har optaget *Vand* og i *Nadveren* *Brød* og *Viin* til sin *Aands Brug*, det er her ligesaalidt *Spørgsmaalet*, som om vi kan giætte *Grunden* til, at vort eget *Menneske-Legeme*, for at oplives af Guds *Aande*, netop maatte have de *Bestand-Dele*, det har, men da Herren, blandt alle *synlige* *Ting*, som stod til hans *Raadighed*, har til sin *Daab* valgt det *mageløse* *legemlige Rense-Middel*, som *Vandet* er, og til sin *Nadver* det *fineste* *legemlige Nærings-Middel* for *Menneske-Livet*, som *Hvedebrødet* og *Vinen* er, saa seer vi let, at de *synlige* *Ting* ved Herrens *Indstiftelser* paa een *Gang* er *Billeder* af de *Aands-Kræfter*, som *gjennemvirker* *295dem*, og *Spirer* til den *ny*, *rene* og *klare* *Legemlighed*, som Herren vil *skienke* alle *Sine*, for ogsaa *legemlig* at være *herlig* i sine *Helgene* og *beundringsværdig* i alle sine *Troende*. Da nu ogsaa "*Vandet*" baade efter *Skabelse-Bogen*, og efter den *Verdens-Kløgt*, der kun *nødig* giver enten *Skaberen* eller *Skabelse-Bogen* *Ret*, er hele *Legems-Udviklin* *gens* *dunkle Moderskiød*, hvorover *Guds Aand* under al *Skabelse* *svæver*; saa fristes de *Christne* ligesaalidt til *papistisk* at *læse over* *Daabs-Vandet* for at *indvie* det med *Daabs-Ordets* *Kraft*, som til *papistisk* at *forgiøre* *Nadver-Brødet* og *Vinen* til hvad paa *Jorden* kun *Guds-Ordet*, som blev *Kiød*, kan og vil være.

Har vi nu seet, at *Daaben* efter Herrens *Indstiftelse*, som et sandt *Gienfødelsens* og *Fornylselsens* Bad i den *Hellig-Aand*, *baade for Sjæl* og *Legeme*, svarer til hele vor saakaldte *naturlige*, det er: *kjødelige* og *verdslige* *Fødsel*, *baade* *forsaavidt* vi ved den kommer *øiensynlig* til *Verden*, og *forsaavidt* vi *usynlig*, men ogsaa *kiødelig* og *verdslig*, kommer for *Lyset*, kommer til *os selv* og bliver os *bevidste* i *denne* *Verden*; og at *Nadveren* efter Herrens *Indstiftelse*, som hans *Legems* og *Blods Fællesskab*, *baade for Sjæl* og *Legeme*, svarer til hele vor saakaldte *naturlige*, det er: *kiødelige* og *verdslige* *Livs-Næring*, *baade* *forsaavidt* som vi *øiensynlig* *æder* og *drikker*, og *forsaavidt* som vor *Sjæl usynlig*, men ogsaa *kiødelig* og *verdslig*, *fødes* og *næres* til, i *Begjærlighed*, *Ord* og *Tanker*, at omfatte og, *saavidt* muligt, *tilegne* os hele *denne* *Verden* og dens *Herlighed*; see, da fristes vi ikke til *296papistisk* at *sammenjaske* *Daaben* og *Nadveren* med noget *Tredie*, end sige da med *Alt* hvad man *tænker*, maa *smage* alle *Christne* godt, eller hvad der kan give selv *Tyrker* og *Hedninger* et *vist christeligt* *Skin*, som den *selvgjorte* *Christi* *Statholder* siger, han skal nok faae *Vorherre* til at *nøies* med.

Snarere kan man vistnok, af *Ærgrelse* over *Papisteriet*, fristes til at *smide* alt det saakaldte *Christelige*, *saanær* som *Aanden*, *Ordet* og *Troen*, *overbord*, og det har *Calvinisterne* prøvet paa, men det skal netop være os et *advarende* *Exempel*, thi *derved* tog de *Livet* baade af *Daaben* og *Nadveren*, saa *Kvækerne* fandt hos dem kun *Skygger* af Herrens *Indstiftelser* at *vrage*.

Morten Luther, som ærlig stræbde at sætte *Daaben* og *Nadveren* i deres rette, levende og guddommelige Lys, han stræbde da ogsaa at betragte baade hvad han beholdt og hvad han forkastede i samme Lys, og skiøndt han, for sin Part, ei lagde synderlig Vægt paa nogen af de selvgjorte *Kirkeskikke*, saa lod han det dog være et *aabent* Spørgsmaal, hvormange af de gamle Kirke-Skikke, man, naar det papistiske *Sakrament-Svøb* var revet af dem, kunde finde opbyggelige og bibelsk forsvarlige.

Hvad nu os *Danskere* angaaer, da bekjendte jo vore Skriftkloge sig ogsaa i dette Stykke til de *Lutherske* Grundsætninger, men de fandt sig dog meget tamt i, at ligesom *Daaben* blev en *Borgerpligt* for alle de *Fødte* og *Altergangen* for alle gyldige *Vidner*, ogsaa *Skriftemaalet* blev en *Borgerpligt* for alle dem, der vilde gaae til *Alters*, *Brude-Vielsen* en *Borgerpligt* for alle dem, der vilde giftes, ²⁹⁷*Ordinationen* en *Borgerpligt* for alle dem, der vilde være Præster, og saa tilsidst *Confirmationen* en *Borgerpligt* for alle dem, der ikke vilde sættes i Tugthuset, saa deraf skulde Menig-Mand ikke lære, at der var nogen væsenlig Forskiel mellem *Vorherres* egne *Indstiftelser* og de andre *Kirkeskikke*, som enten *Paven* eller *Luther* eller *Christian den Sjette* havde indført.

Saaledes staaer eller rettere ligger det da endnu hos os, og det er neppe for at sætte *christelig* Skik paa dette Virvar, at man raa ber saa stærkt paa en "*Kirke-Forfatning*", men desmere Flid maae vi gjøre os for at oplyse den saakaldte "*Kirke*", og derved blandt andet oplyse, at vil man lægge *kirkelig* Vægt paa andet end *Evangeliets Forkyndelse*, *Daaben* og *Nadveren*, som baade for at være ægte og for at være frugtbare, maae være *frie*, da er det *antiluthersk*, og ei engang godt, men slet *papistisk*, fordi de *Kirkeskikke*, man da gjør *Væsen* ad, er *ingenlunde* de gamle, som man kunde indbilde sig, var *apostoliske*, men er *vitterlig selvgjorte*, saa det er umueligt, at enten *Vorherre* eller *Apostlerne* kan have lagt nogen Vægt paa dem eller lagt nogen Velsignelse til dem.

Confirmationen (Bekræftelsen) hos *Papisterne* er nemlig en *ældgammel* Kirkeskik, som bestaaer deri, at *Biskoppen*, som ene skal have Kald til at forrette den, med Haands-Paalæggelse *korser* og *salver Panden* i Treenighedens Navn, og det skeer ikke, som en Saligheds-Sag, med *alle* de Døbte, men kun med dem, som forlanger det, og da især med dem, der tænker paa at blive *Præster*, ²⁹⁸da *Confirmationen* altid skal gaae forud for *Ordinationen*, og fremtræder altsaa ikke som en *christelig Livs-Nødvendighed*, men kun som en *aandelig* Bekræftelse og Bestyrkelse for dem, der vil indvies til *Evangeliets Forkyndelse*, *Troens Forsvar* og *Menighedens Tjeneste*.

Hvorvidt nu *Morten Luther* gjorde vel i at aflægge denne oldchristelige Kirkeskik, det er vistnok et Spørgsmaal, men at det blot er skedt, fordi *Luther* med Rette skyede den *haandgribelige Salvelse* ved *Confirmationen*, saavel som ved *Daaben*, og fordi *Confirmationen* var nagelfast til *Bispestolen*, som han næsten var nødt til at opgive, det slutter jeg deraf, at *Luther* ikke blot beholdt *Korsets Tegn* ved *Daaben*, men at vi, sagtens med hans Bifald, slaaer ved *Daaben* *Kors* baade for *Aasyn* og *Bryst*, da derimod hos *Papisterne* kun *Korset* for *Brystet* hører til *Daaben* og *Korset* for *Panden* udelukkende til *Confirmationen*. Da nu denne Udstykning vistnok, som alt hvad der vil adskille hvad Gud som "*Hoved* og *Hjerte*" hos Mennesket har sammenføiet, er en papistisk Surdei, saa kan vi godt forsvare baade vor *Korsbetegnelse* ved *Daaben*, og give Grund for, at vi kalder de *Hjemmedøbtes* offentlige Fremstilling for *Menigheden Daabs-Confirmation*, men derimod kan vi aldrig forsvare senere under Navn af "*Confirmation*" at have indført en *selvgjort* Kirkeskik, der paa den ene Side skal være udelukkende *Betingelse* for *Altergangen*, og paa den anden Side selv være *betinget* af en vis *Færdighed* i *Læsning*, *Skrivning* og *Regning* og *Besiddelsen* af en gyldig *Koppe-Attest*. ²⁹⁹Dette er nemlig et *verdsligt Papisteri*, der ikke blot er ligesaa latterligt og uforsvarligt som noget af det *Geistlige*, men er, *christelig* talt, aldeles *utaaleligt*, da det slaaer en aldeles *hedensk Bom* for *Herrens Bord*, og kræver ovenikøbet *Bompenge*, som de "*Troende* og *Døbte*" maaskee slet ikke kan udrede.

Hvis vi derimod, under hvilket som helst Navn, blot gjorde det til en ufravigelig Skik, at alle de, der var døbte saa spæde, at de ved *Daabs-Pagtens* Oprettelse ei selv kunde svare for sig, de skulde, før de stædtes til *Herrens Bord*, offentlig vedkiende sig og bekræfte deres *Daabs-Pagt*, og derpaa med Haands-Paalæggelse forsikkres om deres *Daabs aandelige* og *christelige* Gyldighed, da vilde jeg forsvare det som en nødvendig Følge af *Barne-Daaben*, og tør troe, det langt mere end den papistiske *Confirmation* lignede den *apostoliske* Skik, som *Papisterne* beraabe dem paa.

Det er nemlig i Henseende til "*Confirmationen*", som til saameget Andet, langt fra, at *Papisterne*, som de *protestantiske* Theologer har forudsat, enten har forsmaaet *Skrift-Beviser* eller været uvidende om *Skriftens* Indhold, og det er da Ap. Ggs. 8 de beraaber dem paa for *Confirmationens Apostoliskhed* og for *Bispernes Eneret* til at meddele den, og det er sikkert nok, at der findes Efterretning om *Apostlerne Petrus* og *Johannes*, som drog ned til *Samaria*, hvor *Prædikanten* (Diakonen) *Philippus* havde døbt Mange "til den Herres *Jesu Christi* Navn", uden at de havde faaet den *Hellig-Aand*, som de nu først fik, da *Apostlerne* med ³⁰⁰*Haands-Paalæggelse* havde bedt over dem; og det er sikkert nok, at denne Efterretning peger paa en *apostolisk Skik*, der ogsaa synes underforstaaet ved "den anden *Naadegave*" (2 Cor. 1.) og ved Udtrykket "bekræfte eller bestyrke" (episterizein) som oftere bruges om *Apostelen Pauli* andet Besøg hos de *Menigheder*, han havde grundet. At nu de *latinske* *Christne* kaldte denne *apostoliske* Skik paa deres *Tungemaal* "*Confirmation*", derimod kan intet være at indvende, men naar *Papisterne* paastaaer, baade at den *apostoliske* *Confirmation* har været ligesom deres, og at deres *Biskopper* har baade *Fuldmagt* og *Eneret* til at meddele den

apostoliske Confirmation, da bli ver de, som sædvanlig, Beviset for begge Dele skyldige og paadrager sig derved en kirkehistorisk Giæld, de umuelig kan betale.

Dette er nemlig *Papisternes Grund-Vildfarelse* og Kilden til alt Papisteri, at Paven i Rom, ikke blot uden alt Beviis, men trods den klareste Giendrivelse, udgiver sig for "*Apostoliker*", og dermed for Apostlernes Hoved-Arving og Christi Statholder og andet Jeg, om hvem det i allerstrængeste Forstand skulde giælde, hvad Herren, efter *Skrifterne*, har sagt til sine Apostler, saasom dette: hvem der hører *eder*, hører *mig*, hvem der foragter *eder*, foragter *mig*, og hvadsomhelst I løser og binder paa *Jorden*, skal være løst og bundet i *Himmelen*. Hvad nemlig Paven ved dette saakaldte *Skrift-Beviis* ikke har taget sig i Agt for, men hvad de *protestantiske Theologer* ved deres saakaldte *Skrift-Beviser* i *Præstesagen* ligesaa lidt har taget sig i Agt for, det er ikke blot det *Ubeviislige* i 301den Paastand, at enten *Paven* eller nogen saakaldt *Christi Embedsmand* efter Apostlerne har "*apostolisk Fuldmagt*", men det er tillige det *Latterlige* i at tillægge sig en "*apostolisk Fuldmagt*", som man aabenbar *ikke kan svare til*, altsaa *beviislig ikke heller kan have*.

Vorherre *Jesus Christus* sagde nemlig, *efter Skrifterne*, ligesaa vist til sine Apostler: det er *ikke eder*, som tale, men min *Faders Aand*, som taler igiennem *eder*, som han sagde: hvem der hører *eder*, hører *mig*, saa det ene maa saameget mindre fattes det andet, som den *aandelige Beskaffenhed* af den *apostoliske Tale* aabenbar maa være Grunden til det *apostoliske* Ords Eenhed med Herrens Ord og tilsvarende Myndighed. Dette, som de protestantiske Theologer aldeles har overseet, har vel Paven *halvveis* taget Hensyn paa ved at erklære sit apostoliske Ord for *ufeilbart*, men deels er den Paastand latterlig, naar man ikke kan holde Tungen saa lige i Munden og Pennen saa godt i Ave, at man hverken taler eller skriver eet Ord om Guds Rige, der er *uforeneligt* med Herrens Ord, og deels vilde ikke engang det forslaae, naar ikke den saakaldte *Apostolikers Ord* i Herrens Navn aabenbar havde *samme Kraft* og *Virkning*, som Herrens egne og hans Apostlers Ord i hans Navn. Hvad enten man derfor kalder sig *Apostoliker*, *Petri Efterfølger* og *Christi Statholder*, eller man kalder sig *bibelsk Christolog* og *Theolog* med "*apostolisk Fuldmagt*", saa har man dog kun Skam af det, naar man ikke virkelig kan tale med *Apostlernes Tunger* og giøre *Apostlernes Gierninger*, 302thi uden det gjør man sig kun til Latter ved at ville meddele Andre en *apostolisk Afløsning*, *Confirmation* eller *Ordination*, som man aabenbar fattes *Fuldmagten til*, da man fattes *Kraften deri*, og har ikke, som ved *Daaben* og *Nadveren*, et Ord af Herrens egen Mund at meddele og en *Gierning* af hans egne at pege og stole paa, men skal selv give "*Krafts og Klarheds Beviis*" paa, at det er ikke et blot *Menneske-Ord*, man taler, men sandelig et *Guds-Ord*, der har sin tilsvarende Kraft hos de Troende.

Morten Luther havde altsaa fuldkommen Ret til at benægte alle de selvgiorte Sakramenters *Apostoliskhed*, hvad enten man vilde udgive dem for *christelige Livs-Nødvendigheder*, eller man kun vilde paastaae, at de udrettede det Samme under enhver *Biskops*, som de mueligt kunde udrette under en *Apostels* Haands-Paalægelse, men vel vil det være rettest at beholde baade *Daabs-Bekræftelsen* og *Præste-Vielsen*, som opbyggelige Kirke-Sikke, der altid vil være til Velsignelse i *samme Grad*, som Menigheden og dens Lærere er *apostoliske*, da Herrens Aand altid i samme Grad vil være stærk over Menigheden og giennem "*Ordet og Troen*" virke derefter. Var derfor kun Menigheden hos os *borgerlig frigivet*, saa dens Frivillighed i Aanden og Fribaarenhed i Herren blev kiendelig, da skulde det sikkert snart vise sig, at vi har udvalgt "*den gode Deel*", ved *udelukkende* at vente Saliggjørelsen af Herrens egne Indstiftelser og kun lægge en vis ubestemt Vægt paa *Confirmationen* og *Ordinationen*, saa godt eller saa maadelig, som vi under den *Helligaands* Paakaldelse kan forrette dem.

Trøstig kan vi da smile baade ad *Pavens Bandsættelse* og ad hvad der langt mere latterlig løber ud paa det samme: den saakaldte *bispelige Høikirkes* medlidende Skuldertræk over os *lutherske Stakler*, som, fordi vi ingen *uafbrudt apostolisk Bisper-Vielse* har, naturligviis ogsaa skal fattes *Præste-Vielse* og *Confirmation*, og kan ikke engang hjemle os mindste Ret til Herrens egne Indstiftelser: *Daaben* og *Nadveren*, men maae, udenfor begge Pagterne, baade den gamle og den nye, overlades til Guds almindelige Barmhjertighed over alle *Hedninger*.

Jeg skal her ikke læse den storagtige Bisper-Kirke med sin sorte aandelige Armod sin Text, men jeg skal oplyse, hvad jeg til min egen store Forbauselse har opdaget, at den saakaldte *apostoliske Bisper-Vielse* i *uafbrudt Følge*, som *Høikirken* bryster sig med og udleder hele sin mageløse Herlighed af, det er den tommeste af alle Indbildninger, da der i den christelige *Oldtid aldrig* har været *nogen Bisper-Vielse*, følgelig endnu mindre en *uafbrudt apostolisk Bisper-Vielse* til. Selv *Peter Lombard* finder sig nemlig nødt til at bekiende, at skiøndt Biskoppen ogsaa efter hans Sigende har *Eneret* baade til at ordinere og confirmere, saa er *Bispeligheden* dog *ingen høiere Grad* af Indvielse (*ordo*), men kun en *Rang* og et *Embede* (*dignitas* og *officium*), da man aldrig i Kirken har haft høiere *Indvielses-Grader* end Diakonernes (*Prædikanternes*) med Overlevering af *Evangelie-Bogen*, og *Presbyternes* (*Præsternes*) med Overlevering af *Kalken*. Dette maa dog vel være Beviis nok for, at der end ikke i *Pavedommets Mørke* har været nogen *Bisper-Vielse*, der enten udgav sig for *apostolisk* eller tilsagde Biskoppen høiere *Aands-Gaver* og *christelig Embeds-Myndighed*, saa at hvad nu enten de engelske eller andre Bisper vil have Ord for at meddele og skiænke hinanden ved *Bisper-Vielsen*, det gjør de ganske paa eget Ansvar og for egen Regning, ret egenlig en Regning uden Vært. Vel har de engelske Bispers Procurator (*Bingham*) beraabt sig paa en *afrikansk Landemods-Akt* til Beviis paa, at *Bisper-Vielsen* var old-christelig, men her kommer til alle andre Uheld endnu det, at selv efter samme *Landemods-Akt* bestod *Bisper-Vielsen* kun i, at man under *Haands-Paalægelsen* holdt *Evangelie-Bogen* over

Bispernes Hoved, hvad aabenbart snarere maatte betegne Biskoppens *Under-Ordning* end hans *Over-Ordning* og kunde umuelig være *aposteligt*.

Vores *Præste-Vielse* til at prædike *Evangelium* frit, som det findes, og til at forrette *Daaben* og *Nadveren* efter Herrens egen Indstiftelse, er da al den *christelige* Indvielse til "Hyrder og Lærere", som efter Apostlernes Dage har været i Menigheden, saa det kan kun findes tvivlsomt, om vi har gjort ret eller galt i at indvie paa een Gang baade til *Prædikanter* og *Præster* (Diakoner og Presbytere), thi at vi kun indvier med *Haands-Paalæggelse*, under den *Helligaands* Paakaldelse, uden nogen *haandgribelig* Overlevering enten af *Evangelie-Bogen* eller *Al ter-Bægeret*, det er i alle Henseender et christeligt Fremskridt, da vi hverken maae give Me305nighedens Fællesgods i Enkeltmands-Haand, eller lægge Dølgmaal paa, at det er ene og alene den *Helligaands Naadegaver*, der kan skaffe Herren og Menigheden dygtige og aandsmyndige Embedsmænd, som skrevet staaer, (Ap. Gj. 20), at det er den *Helligaand*, som sætter Hyrder over Herrens Hjerd. At vi har gjort en *vis Sprog-Kundskab* og *boglig* Dannelse til *Betingelse* for *Præste-Vielsen*, kan vistnok ikke forsvares som en Regel *uden* Undtagelse, men naar det blot var det *Ny Testaments Grund-Sprog* og kun *boglig* Dannelse paa *Modersmaalet*, vi lagde Vægten paa, og ophævede alt *geistligt Laugsvæsen* med *Eneret* til at oplyse og opbygge Herrens Frimenighed, da vilde *Regelen* dog være meget *christelig*.

Kommer vi nu til *Brude-Vielsen*, da seer vi strax, at Papisterne sammenblander den ny Pagts Dage med den Gamles, og *Ægteskabets* paradisiske Indstiftelse med den saakaldte *christelige Brudevielse*, men da vi har gjort ligesaa, er derom kun at sige, at det skulde vi smukt lade være, og med Flid oplyse Menigheden om, at *Ægteskabet* er slet *ingen christelig*, men kun en *grundmenneskelig* og *borgerlig* Indretning, som ikke har andet Løfte paa *christelig* Velsignelse end *Alt* hvad troende Christne gjør i Vorherres *Jesu Christi* Navn.

Derimod skal vi lægge vel Mærke til, at selv Papisterne ved deres *Brude-Vielse* slet ikke, som vi, gjør noget *Samvittigheds-Spørgsmaal*, men spørger kun, om Vedkommende vil indgaae *lovligt* 306Ægteskab efter Kirkens Skik; thi saaledes bør det være.

Hvad der hos Papisterne skal gjøre *Brude-Vielsen* til et *Sakrament*, er for Resten ene og alene *Trolovelses-Ringen*, som Præsten lyser Velsignelse over og bestæmmer med Vievand, og, paa Vievandet nær, er herved intet synderligt at laste, naar man kun ikke tilskrev Høitideligheden selv nogen *aandelig* Kraft, thi *Trolovelses-Ringen* er jo det smukkeste *Tegn* paa *Troskaben*, og den *ubrødelige Troskab* mellem *christelige Ægtefæller* skulde unægtelig være Beviset paa, at de *Christne* har en egen Velsignelse i alle deres menneskelige Forhold.

Saalænge imidlertid *Brude-Vielsen*, som endnu hos os, er en *Borger-Pligt* for Præsterne at forrette iflæng og for alle *Folke-Kirkens* Kunder at *underkaste* sig, saalænge vil den naturligviis, som hidtil, være langt mere til Skade og Forargelse end til Gavn og Opbyggelse, saa at først naar *Ægteskabet i borgerlig* Henseende bliver en reen *borgerlig Sag*, og en christelig *Brude-Vielse* de *Christnes egen Sag*, frivillig paa begge Sider, først da nytter det at tale om, hvordan et christeligt Ægteskab bedst kan indvies.

Hvor langt imidlertid selv de fleste Christne hos os er fra denne christelige Oplysning i Ægteskabs-Sagen, det saae vi nys kun alt for klart, da næsten alle var enige om, at hvor *aabenbar* vantroe og uchristelige end Mangfoldige af *Folke-Kirkens* Medlemmer var, saa skulde de dog *alle* have en *christelig* Brudevielse, og jeg hørte da den mærkelige Yt307tring, ikke for Spas, men for ramme Alvor, at de stakkels *christelige Smaaapiger*, der havde *vantrøe Kiærester*, vilde sjelden eller aldrig faae en *christelig Brudevielse*, naar det *ikke* var en *tvungen* Sag. Naar man tænker paa, *hvor lidt* christelige Brudevielserne længe har været hos os, kan man vel ikke bare sig for at smile ad denne Trøst, og for ramme Alvor maa man jo sige, at *den* christelige Pige, der kan gifte sig med en *aabenbar Vantro*, hun skulde ikke være kræsnere paa *Brudevielse* end hun er paa *Brudgom*, men det bliver desværre lige sandt, at man endnu holder fast paa den *papistiske* Suurdei, at skuffe hinanden og saavidt mueligt sig selv med et *christeligt Skin*, selv hvor man veed, det er det tommeste Skin under Solen.

Vi kommer nu til, hvad vi, om ikke godt, saa dog kort nok kalder *Skriftemaalet*, men hvad *Papisterne* kalder *Kirkebod* (pænitentia), og skjøndt *Skriftemaalet* ikke saa klarlig hos os, som Kirkeboden hos Papisterne, har spillet Hoved-Rollen i den statskirkelige Saligheds-Sag, saa er der dog ogsaa hos os fra begge Sider, baade den saakaldte "Skriftefaders" og de saakaldte "Skriftbørns" Side, lagt en Vægt paa denne *Kirkeskik*, der saameget mindre lader sig forsvare, som vi Smaafolk i *Norden*, ganske paa vores egen Haand, har gjort *Skriftemaalet* til en *udelukkende* Betingelse for *Altergangen*. Dette er saameget besynderligere, som vi ellers har hørt til *Luthers* lydigste Discipler, og maatte dog vide, at *Skriftemaalet* og *Afløsningen*, betragtet som en *Saligheds-Sag*, var og er Grundvolden for alt *Pavedom* og *Præsteherskab* og under308graver hele den *christelige* Saliggjørelses-Orden, hvad *Morten Luther* under hele sin Kamp med *Afladen* og det øvrige Papisteri mesterlig har oplyst.

Netop denne vor Urimelighed, tilligemed den Kiendsgjerning, at det selvgjorte Kirkebods-Sakrament saa gruelig har kunnet fordunkle Herrens egne Indstiftelser, bør imidlertid gjøre os varsomme med Bedømmelsen af *Skriftemaalet* og *Afløsningen* i sig selv, som en *christelig* Kirkeskik, uden Krav paa at være mere. Da nu ogsaa *Skriftemaals-Sagen* baade her og i Norge nys for Alvor er kommet paa Bane, finder jeg

det nødvendigt at behandle den *særskilt*, og skal derfor her kun endnu bemærke, at *Syndes-Forladelsen* iflæng, paa *Embeds-Vegne*, med eller uden *Syndes-Bekiendelse*, er Hoved-Hjørnestenen i alle de *Stats-Kirker*, som vil give Millioner et *christeligt Skin* og *Skinnet Krav* paa Virkelighed.

Som det *syvende* og sidste af *Papisternes Sakramenter* skal jeg kun berøre "*den sidste Olie*", der naturligviis er indviet med *Bispe-Læsning*, og hvormed man salver de Døendes Øine, Øren, Næse, Mund og Hænder, stundom ogsaa Fødderne (og hos Mandfolk Lænderne), under den stadige Mumlen: "Gud forlade dig ved den hellige Salvelse alt hvad du har syndet med Synet, Hørelsen, Lugten, Smagen og Følelsen o. s. v." At nu *Protestanterne* aldeles har aflagt denne gamle *Kirkeskik*, lader sig vist nok *christelig* meget godt forsvare, men *bibelsk* paa ingen Maade, naar man, som alle de protestantiske *Stats-Kirker*, *trods Luthers Raad*, *trods 309 Kirkehistoriens Vidnesbyrd*, og trods al sund Forstand, tager det aabenbar *uægte Jakobs-Brev* for gode Varer, thi det er unægteligt, at den *papistiske* sidste Olie, som Hjælp baade til Helbred og *Syndes-Forladelse*, baade omtales og anbefales i *Jakobs-Brevet*.

For Resten har denne Salvelse, som vi ikke kan nægte er ældgammel i Christenheden, ventelig havt sit Udspring af *Balsameringen* hos Jøderne, som selv Vorherre var saa langt fra at foragte, at han paa det kiærligste takkede for den, og i sin *christelige* Skikkelse har den "sidste Olie" derfor vist været ligesaa opbyggelig, som den i sin *papistiske* Skikkelse er forargelig.

Naar nu vi har sat *Jords-Paakastelsen* istedenfor *Salvelsen*, ligesom *Lig-Prækenen* for *Sjæle-Messen*, da kan det vel synes uskyldigt nok, men *Lig-Prækenen* har dog tit været ufor svarligere end *Sjæle-Messen*, og naar Begravelsen i saakaldt *Christenjord*, med et *Præste-Ord* til Liget, enten tillagdes mindste Værd i *Saligheds-Sagen*, eller udgaves dog for uundværlige til en *christelig Begravelse*, da fuskede ogsaa vi paa at skabe et nyt *Sakrament*, der var saameget latterligere, som det ikke forrettedes med det døende Legeme, men med den Dødes Lig og skulde bogstavelig med *Jord* hjelpe Folk til *Himmels!*
